

OTTO

OTTO 11

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.

TEMEL ESERLER 03

Namazların Birleştirilmesi

M. Hayri Kırbaşoğlu

Düzeltili: Tavoos

Grafik Tasarım: Nurullah Özbay

Uygulama: Tavoos

Baskı: Hermes Ofset Ltd. Şti. İskitler / Ankara

ISBN 978-605-5932-60-2

1., 2. ve 3. Baskılar (ilâhiyât)

4. Baskı: Kasım 2010

5. Baskı: Şubat 2016

İletişim Adresleri

Cinnah Cd. Kırkpınar Sk. 5/4

06420 Çankaya Ankara

tel.-faks: 0312. 439 01 69

www.ottoyayin.com

otto@ottoyayin.com

facebook.com/otto.yayinlari

twitter.com/ottoyayin

NAMAZLARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

M. HAYRİ
KIRBAŞOĞLU

EK
Sarık ve orap Üzerine Mesh Problemi
MUSA BAĞCI

OTTO

MEHMET HAYRİ KIRBAŞOĞLU

Manisa'da doğdu (1954).

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra (1978) aynı fakültenin hadis kürsüsünde asistan olarak doktorasını yaptı (1983). Suûdî Arabistan, İmâm Muhammed ibn Suûd Üniversitesinde (Riyad) öğretim üyeliği yaptı (1985-1987). Yurda dönünce doçent oldu (1987). Diyanet İşleri Başkanlığı'nda danışman olarak görev yaptı (1988-1989). *İslâmî Araştırmalar* dergisinde editör yardımcılığı yaptı (1986-1998). 1999 yılında profesör oldu. *İslâmiyât* dergisi yayın kurulu üyeliği yaptı (1998-2007). Katar Üniversitesi Şeriat ve İslami Araştırmalar Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı (2011-2012). Hâlen Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyeliği görevine devam etmektedir. Yayımlanmış birçok makalesi yanında yayımlanmış bazı eserleri de şunlardır: *İslam Düşüncesinde Sünnet –Eleştirel Bir Yaklaşım–* (Ankara 1999); *İslam Düşüncesinde Hadis Metodolojisi* (Ankara 1999); *Sünni Paradigmanın Oluşumunda Şâfiî'nin Rolü* (Ankara 2000); *Alternatif Hadis Metodolojisi* (Ankara 2002); *Namazların Birleştirilmesi* (Ankara 2002); *Eskimez Yeni* (Ankara 2010), *Ahir Zaman İlmihali* (Ankara 2010); *Ehl-i Sünnet'in Kurucu Ataları* (Ankara 2011); *Destursuz Çağa Girenler* (Ankara 2014); *Üçüncü Yol Mukaddimesi* (Ankara 2014).

KISALTMALAR	8
SUNUŞ	9
GİRİŞ	13
YOLCULUKTA İKİ NAMAZIN CEMEDİLMESİ	
İLE İLGİLİ HADİSLER	17
A) Tebuk Seferi Esnasında İki Namazın Cem'i	17
B) Benû Mustahk Gazvesi Esnasında İki Namazın Cem'i	21
C) İki Namazı, İki Vakitten Birisinde Cem'etmeyle İlgili Hadisler	21
D) Cem-i Sûrî'ye Delâlet Eden Hadisler	36
E) Hem Cem-i Sûrî'ye Hem de Cem-i Hakîkî'ye Hamledilmesi Mümkün Olan Hadisler	41
F) Rasûlullah'ın Yolculuklarda İki Namazı Cemetme ve Aksi Olmak Üzere Her İki Şekilde de Tatbik Ettigini Gösteren Bir Hadis	43
G) İki Namazın Cemedilmesiyle İlgili Olup "Yolculuğun Sûratlı Olması" Kaydı Bulunan Hadisler	43
H) İki Namazın Yolculukta Cemedilmesiyle İlgili Olup, "Yolculuğun Sûratlı Olması" Kaydı Zikredilmeyen Hadisler	46
İKÂMET HÂLİNDE NAMAHLARIN CEMEDİLMESİYLE İLGİLİ	
HADİSLER	49
İki Namazın Ne Kadar Müddetle Cemedilebileceğine Dair Bir Hadis	58
İki Namazın Özürsüz Cemedilmesinin Büyük Bir Günah Olduğunu Bildiren Hadisler	58
CEM İLE İLGİLİ ŞİA RİVÂYETLERİ	60
CEM İLE İLGİLİ ZEYDİYYE RİVAYETLERİ	62
SAHABE ve TABİUNUN KONU İLE İLGİLİ	
GÖRÜŞ ve TATBİKATLARI	66
A) Ashâbın Namazların Cemedilmesiyle İlgili Görüş ve Tatbikatları	66
B) Tabiun'un Namazların Cemedilmesiyle İlgili Görüş ve Tatbikatları	69
İKİ NAMAZIN CEM'EDİLMESİYLE İLGİLİ HADİSLERİN ŞERHLERİ ...	73
NAMAHLARIN CEMEDİLMESİ MESELESİYLE İLGİLİ UMUMİ	
MÜLAHAZALAR	99
YOLCULUKTA ve İKÂMET HALİNDE İKİ NAMAZIN	
CEM'EDİLMESİYLE İLGİLİ DELİLLERİN MÜNAKAŞASI	108

CEM'İN CÂİZ OLMASI İÇİN YOLCULU/UN SÜRATLİ ve	
YORUCU OLMASI ŞARTI	121
Yolcunun Ancak Yol Almak İstedığı Zaman İki Namazı Cem'etmesi	
Câizdir, Aksi Takdirde Câiz Değildir, Görüşü	122
Cem'in Câiz Olabilmesi İçin Yolculuk Sevak (veya Mübah)	
Olmalıdır, Görüşü	122
Yolculukta Cem-i Takdim Câiz Değildir, Görüşü	123
Mukîm İken İki Namazın Cemedilmesi	126
İKİ NAMAZIN CEMEDİLMESİ İLE İLGİLİ HÜKÜMLER	129
A) Yolculukta Namazları Cem'etmekle İlgili Hükümler	129
B) Mukîm İken Namazları Cemetmekle İlgili Hükümler	131
C) Gerek Mukîm İken, Gerek Yolculuktaki Cem' Konusunda	
Müşterek Hükümler	135
SONUÇ	137
EK	
SARIK ve ÇORAP ÜZERİNE MESH PROBLEMİ	139
MUSA BAĞCI	
Giriş	139
A) Sarık Üzerine Mesh ile İlgili Hadisler	141
Sarık Üzerine Meshin Caiz Olduğu Görüşünü Benimseyen	
Sahabenin Uygulaması	148
Sarık Üzerine Meshin Caiz Olmadığı, Bilakis Başa Meshedileceği	
Görüşüne Sahip Olan Sahabenin Uygulaması	148
Sarık Üzerine Mesh Problemi	149
a) Hanefiler	150
b) Şafiiler	154
c) Hanbelîler	156
d) Malikîler	160
Kadınların Başörtüsü Üzerine Meshi Problemi	161
Sonuç	163
B) Çorap ve Ayakkabı (Mest) Üzerine Mesh ile İlgili Hadisler	165
Çorap ve Ayakkabı (Mest) Üzerine Mesh ile İlgili Sahabenin	
Uygulaması	166
Çorap Üzerine Mesh Problemi	168
Sonuç	177
KAYNAKÇA	
1. NAMAZLARIN BİRLEŞTİRİLMESİ	179
2. SARIK VE ÇORAP ÜZERİNE MESH PROBLEMİ	182
DİZİN	185

KISALTMALAR

Abdurrazzak	: el-Musannef
Ebü Avâne	: el-Musned
Ebü Dâvud	: es-Sunen
ed-Dârakutnî	: es-Sunen
ed-Darimî	: es-Sunen
el-Adevî	: Hâşiyetun li-Ali el-Adevî alâ Şerhi'l-Haraşî
el-Aynî	: Umdetu'l-Kârî Şerhu Sahîhi'l-Buharî
el-Beyhakî	: Kitâbu's-Süneni'l-Kebîr
el-Buharî	: el-Câmiu's-Sahîh (Sahîhu'l-Buharî)
el-Furû'	: el-Furû' mine'l-Kâfi
el-Hâkim	: el-Mustedrek alâ's-Sahîhayn
el-Haraşî	: Şerhu Ebî Abdillâh el-Haraşî ala'l-Muhtasar li'l-Îmâm Ebî'z-Ziyâ Halil b. İshak el-Cenedî
el-Heysemî	: Mecmeu'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid
el-Humeydî	: el-Musned li'l-Humeydî
el-İstibsâr	: el-İstibsâr fî mâ uhtulife mine'l-Ahbâr
el-Kirmânî	: Şerhu Sahîhu'l-Buharî li'l-Kirmânî
el-Metâlib	: el-Metâlibu'l-Aliye bi-Zevâidi'l-Musnedi's-Semâniye
el-Mudevvene	: el-Mudevvenetu'l-Kubrâ li'l-Îmâm Mâlik b. Enes
en-Nesâî	: es-Sunen
en-Nevevî	: Şerhu Sahîhi Muslim
en-Nuket	: en-Nuketu't-Tarife fî't-Tahaddus an Rudûdi İbn Ebî Şeybe alâ Ebî Hanîfe
eş-Şebrâmellî	: Hâşiyetu Ebî'z-Ziyâ Nuriddîn Ali b. Ali eş-Şebrâmellî
et-Tahavî	: Şerhu Maâni'l-Asâr
et-Tayâlisî	: Minhâtul-Ma'bûd fî Tertîbi Musnedi't-Tayâlisî Ebî Dâvud (Musnedu't-Tayâlisî)
et-Telvîh	: et-Telvîh fî Keşfi Hakâyıkt-Tenkih
ez-Zurkânî	: Şerhu'l-Muvatta
Hanbel	: el-Musned li-Ahmed b. Hanbel
İbn Ebî Şeybe	: el-Musannef
İbn Hıbbân	: el-Musnedu's-Sahîh (Sahîhu ibn Hıbbân)
İbn Huzeyme	: es-Sahîh li-İbn Huzeyme
İbn Mâce	: es-Sunen
İrşâd	: İrşâdu's-Sârî Şerhu Sahîhi'l-Buharî
Ma'rife	: Ma'rifetu Ulûmi'l-Hadis
Mecmû'	: Mecmû'u Fetavâ İbn Teymiyye
Muslim	: el-Câmiu's-Sahîh
Tenvîr	: Tenvîru'l-Havâlik Şerhun alâ Muvattai Mâlik

SUNUŞ

Sizlere sunulan bu eser, aslında doktora semineri olarak yapılmış bir çalışmadır. Namazların birleştirilerek kılınabileceğini ilk olarak 1970’li yıllarda fakültemizde talebe iken, bir vaiz efendinin vazında duymuştum. O zamanlar –memleketim olan– Manisa’da vaizlik yapan değerli insan Ömer Temizel bir vaazında, bilhassa yolculuk esnasında Şâfiî mezhebini taklid ederek bizim de öğle ile ikindiyi yine aynı şekilde akşam ile yatsıyı cemederek birarada kılabileceğimizi söylemişti. Sık sık Ankara ile Manisa arasında seyahat eden ve namaz konusunda zaman zaman bazı sıkıntılarla karşılaşan bir talebe olarak o zaman bu konu benim epey ilgimi çekmişti. Tabii muhterem Ömer Temizel hocaefendi bu vaazı üzerine bizim katı muhafazakar kesimlerce –herhalde başka bir mezhebin taklid edilmesini önerdiği için olsa gerek– “Vahhabî” olmakla damgalanmaya çalışıldı, ama ben de dahil onu sevenler bu haksız ve çirkin ithama karşı çıkmakta tereddüt etmedik.

Velhasıl talebelik yıllarında zihnimi işgal eden bu konuyu, daha sonra Allah nasip edip de doktora yapmaya başlayınca, bir doktora semineri olarak incelemeyi arzu ettim ve sonuçta, bu çalışma ortaya çıktı. Daha sonra bu çalışmada vardığım sonuçları, 1982 yılında İstanbul’da yapılan II. İslâm İlimleri Kongresi’nde bir tebliğ olarak sundum ve Prof.Dr. Ziya Kavakçı ve Prof.Dr. Hayreddin Karaman başta olmak üzere, bilhassa fıkıhçı hocalarımız tarafından takdirle karşılandım. Bu surette varılan sonuçları bir anlamda test etmiş de oldum. Ancak bununla da yetinmeyerek Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Üyelerinin de görüşlerini almak istedim. O zaman kurul bugünkü statü ve yapıda olmayıp birkaç üyeden ibaret ve ben sanıyorum şimdi de bu kurulun üyesi olan İrfan Yücel hocamızla görüşmüştüm. O da varılan sonuçlara bir itirazı olmadığını ifade etmişti. Vardığım sonuçların sağlıklı olduğunu bu şekilde, birkaç testten de geçirince, bu çalışmanın yayımlanmasında yarar olabileceğini düşündüm. Zira başta kendim ve aile fertlerim olmak üzere birçok müslümanın namazları vaktinde kılma konusunda zaman zaman birtakım sıkıntılarla karşılaştıklarını, ya bizzat yaşıyor ve görüyor, ya da duyuyordum. Öte yandan bu semineri bitirdiğimde birçok hocamızın ilgisini çekmiş, bazıları bu çalışmadan kendileri için de bir nüsha istemişlerdi. İlginç olan bir husus, bu konu fakülte-

de gündeme bu suretle gelince, birçok hocamızın –diğer mezhepleri taklid suretiyle de olsa– namazların cem’ edilerek kılınmasını zaten uyguladıklarını ifade etmeleri oldu. Ben ise bu çalışmayla böyle bir taklide dahi gerek kalmaksızın Hanefilerin de bu hususta diğer mezheplerle beraber hareket edebileceğini göstermeyi amaçlamıştım. Her şeye rağmen hem bu katkımı diğer insanlarla paylaşmak, hem de böyle bir ruhsatı ihtiyacı olanların istifadesine sunmak için bu çalışmayı yayımlamaya iyice niyetlendim. Bu niyetimi danışmanım olan sayın hocam Prof.Dr. Talat Koçyiğit’e açtım. Ancak o, toplumumuz için nispeten yeni sayılacak olan namazların cemedilip (öğle-ikindi, akşam-yatsı) birarada kılınması görüşünün bazı yanlış anlamalara yol açabileceği; yine bu hususun bazılarınca istismar veya dejenere edilebileceği konusundaki endişelerini dile getirdi. Bu konuda kendisine o zaman hak vermiştim. Zira ülkede çoğunluğun tâbi olduğu Hanefî mezhebi mensupları yaklaşık oniki asırdan beri sadece Arafat ve Müzdelife’de namazları cemetmeye alışmış iken, birinin çıkıp yolculukta ve ikamet halinde de öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı namazlarının cemedilerek beraber kılınabileceğini ileri sürmesi, –Hanefî mezhebinin esaslarına uygunluğu ilmi olarak gösterilse bile– bir takım yanlış anlama ve karışıklıklara yol açabilirdi. Bu düşüncelerle yaptığım bu çalışmanın neşredilmesi fikrinden vazgeçtim.

Aradan yaklaşık 17-18 sene geçti. Namazların (öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı’nın) birleştirilerek kılınmasına dair ruhsatın bilinmesine insanımızın gerçekten ihtiyacı olduğunu gösteren pek çok durumla karşılaştım, pek çok münasebetle bu konuyla ilgili soruların muhatabı oldum. Bir çoğumuzun da şu veya bu şekilde bu ruhsatı zaten uygulamakta olduğunu gördüm, duydum. Ama öğrencilerimize de bu çalışmanın Hadis ile ilgili yönünden zaman zaman bahsediyordum. Onlar insanımıza sağlıklı İslâmî bilgiyi sunacak öncüler olduğundan, bu konuda onları daha fazla bilgilendirmenin uygun olacağını düşündüm. Bu amaçla bu çalışmayı yeniden bilgisayarda yazdırıp teksir veya ders notu olarak öğrencilerimizin istifadesine sunmaya karar verdim. Ancak Ankara Okulu Yayınları’nın kıymetli sahibi, eşi az bulunur titiz yayıncı, arkadaşım Lütî Sever bu çalışmanın kitap olarak yayınlanmasının daha iyi olacağını, bunun da sanıldığı gibi çok büyük bir maddî külfet gerektirmeyeceğini söyleyince, teklifini kabul etmekte tereddüt etmedim; zira bu suretle hem öğrencilerimizin hem de diğer insanlarımızın bu çalışmadan istifadesi mümkün olacaktı. İşte böylece elinizdeki eser –ki kendi nüsham da dahil diğer nüshaları kaybolduğu için sadece kütüphanemizde tek nüshası kalmıştı– kütüphanemizin raflarından çıkıp, sizlerin ellerine ulaşacak hale geldi.

Birtakım özürler ve zaruretlar karşısında öğleyle ikindi ve akşamla yatsı namazlarının birtakım şartlara da riayet ederek, birarada kılınabilmesine imkân tanıyan bu ruhsatın Hanefîler tarafından niçin asırlarca kabul edilmediğini ağırlıklı olarak ele alan bu çalışma; sadece bu ruhsatı kabul etmeyen Hanefî fıkhrında bir hükmün değiştirilmesini amaçlamış değildir. Bundan da öte yapılan bu çalışmanın amacı, Hadis ve Fıkıhı aynı oranda ilgilendiren bu ve benzeri konuların nasıl ele alınması gerektiği hususunda örnek bir çalışma sunabilmektir. Eser incelendiğinde görülecektir ki, bu konuyu çözüme kavuşturmak için 300'den fazla hadisin toplanması gerekmiştir. Hadisler derlenirken de sadece matbu olan kaynaklarla yetinilmemiş, bir öğrencinin maddî imkânları dahilinde ulaşması mümkün olan bazı elyazması halindeki hadis kaynaklarına da inilmeye çalışılmıştır. Bu surette temelde hadis ile ilgili olan namazların cemedilmesi gibi son derece dar bir konuda bile, kaynaklardaki bütün hadislerin biraraya getirilmesi ve bunun için matbu kaynaklarla yetinilmeyip, elyazması kaynaklara da inilmesi gerektiğine dikkat çekilmek istenmiştir. Hatta gerektiğinde Sünnî kaynakların dışındaki –bizim de bu eserde yaptığımız üzere– Şîî, Zeydî ve varsa Haricî (İbadî) kaynaklara da başvurmadan geri kalınmaması icabettiği de gösterilmek istenmiştir.

Diğer bir husus, bu konuyla ilgili birkaç hadisle yetinmenin ne kadar yanlış olduğu, bilakis konuyla ilgili ulaşılabilen bütün hadisleri biraraya getirip, konularına ve alt konularına göre tasnif etmenin, birçok meselenin ve ihtilafın çözümünü kolaylaştırdığı bu çalışmada açıkça görülecektir. Dolayısıyla bugün Hadisle ilgili en basit bir konuda bile görüş beyan edebilmek için aylar sürebilecek ciddi çalışmalara girişmeyi göze almak gerektiğini, aksi takdirde birkaç hadise bakarak verilecek bir hükmün son derece yanıltıcı olacağını da burada hatırlatmak isteriz.

Öte yandan bu çalışma şunu da göstermiştir ki, herhangi bir mezhebin tarih boyunca oluşmuş olan görüşlerini nihai hüküm gibi algılayıp onların değişmezliğini kabul etmek son derece hatalı bir tutumdur. Gerçi bu hükümlerin değişmez olduğu açıkça söylenmemektedir; ancak sözle söylenmese de fiiliyatta durum budur. Zira Hanefî mezhebinin ilk imamları olan Ebû Hanîfe ve ashâbı namazların cem'i ile ilgili hadisleri kendilerince haklı görünen çeşitli gerekçe ve tevillerle uygulama mevkiine koymamışlar, cemi sadece Arafat ve Müzdelife'ye hasretmişlerdir. Ne yazık ki, daha sonra günümüze kadar gelen bütün Hanefî ulemâsı, bu görüşü sadece tekrarlamakla yetinmiş, ilk imamların gerekçe ve tevillerini sorgulama cihetine gide-memiştir. Halbuki İmam-ı Azam Ebû Hanîfe'nin fıkıh anlayışına bağlılık, onun görüşlerini tekrarlamakla değil, bilakis onun metodunu,

yöntemini, hepsinden önemlisi Allah ve Rasulu dışında herkesin görüşlerinin sorgulanabileceğini açıkça ilan eden, onun eleştirel zihniyetini ve düşünce dinamizmini benimsemekle olabilir. Bu yapılmadığı içindir ki, sadece pek çok örnekten birisi olan namazların cemedilerle birarada kılınması konusunda kurucu imamların görüşlerinin sorgulanması ve yapılacak incelemenin sonuçlarına göre, hem de yine mezhebin usulü çerçevesinde kalarak, mezhebin o görüşünün değiştirilmesi cihetine –şimdiye kadar– gidilememiştir. Bu çalışma işte bu konuda bizleri bir zihniyet değişikliğine de davet etmekte, dinamik ve eleştirel bir fıkıh anlayışına çağırmaktadır.

Ve nihayet bu çalışma hem hadisi hem de fikhî ilgilendiren bu ve benzeri konularda, her iki disipline de eşit düzeyde önem verilmesi gerektiğini de göstermektedir. Diğer bir deyişle bugün bir İslâm hukukçusu bir hadisçi gibi hadisler konusunda uzmanlaşmak, bir hadisçi de bir fıkıhçı gibi hem usulü hem de furu'u ileri düzeyde bilmek durumundadır. Bu ise İslâmî ilimler alanında artık disiplinler arası çalışma yöntemini benimsemenin zorunlu hale geldiğine işaret etmektedir.

İlk bölümlerin büyük ölçüde nakillerden ibaret olması sebebiyle kitap biraz sıkıcı görünebilir. Ancak asırlarca değişmeden devam eden bir görüşün artık değiştirilmesini teklif ederken, neye dayandığımızın açıkça ortaya konması gerekir. Ayrıca okuyucunun ikna olabilmesi için de, yüzlerce hadisin mevcudiyeti, bu hadisler konusunda şarihlerin açıklamaları ve bu konuda tarih boyunca çeşitli mezheplere mensup İslâm âlimlerinin görüşleri gözler önüne serilmek durumundadır. Görünüşte biraz sıkıcı olsa da bunların yapılması gerekiyordu. Diğer yandan konuyla ilgili malzemenin biraraya toplanmış olması sebebiyle, elinizdeki eser, bu konuda başka çalışmalar için kaynaklık görevi de görebilecektir.

Doktora semineri olarak yıllarca önce hazırladığımız bu çalışmada değişiklik yapmadık. Dolayısıyla gerek içeriği gerek konunun işlenişi ve üslup açısından bazı hatalara rastlanacak olursa, bu bizim bir talbe olarak o zamanki acemiliğimize verilmelidir.

Ancak bu baskıda Zeydiyye'nin namazların birleştirilmesiyle ilgili rivayetlerine dair küçük bir bölüm de ilave edilmiştir. Önceki baskıda yer alan "Sarık ve Çoraba Mesh Problemi" adlı ek bu baskıda da faydasına binaen muhafaza edilmiştir.

Bu mütevazı çalışmamızın sadece bir fikhî hükmün değil, bir zihniyetin değişmesine katkıda bulunması dileğiyle.

DİZİN

- A'meş** 58, 173, 175
Abbâs 93
Abdest 140
Abdulcelil b. Atıyye 70
Abdülhak ed-Dihlevî 169
Abdullah 84
Abdullah b. Abbâs 49, 66, 86
Abdullah b. Amr b. el-As 21
Abdullah b. Dînâr 29
Abdullah b. Ebî Evfa 172
Abdullah b. Fadl 82
Abdullah b. Mes'ud 47, 58, 68, 75, 89, 111-112
Abdullah b. Mubarek 171
Abdullah b. Ömer 23, 29, 34, 38, 43, 52, 67, 84-85, 99, 119, 160, 172
Abdullah b. Şakîk 53-54
Abdullah b. Vâkıd 37
Abdullah İbn Mes'ud 40
Abdûlmelik b. Alkâme 55
Abdurrahman b. Avf 141, 143, 152-153
Abdurrahman b. Harmeke 71
Abdurrahman b. Yezîd 68
Abdurrazzak 26, 46, 50, 56-57, 85, 98, 147, 166-168
Ahmed b. Hanbel 23, 28, 31, 34-35, 41, 52, 73, 75, 83, 86, 88, 94, 96-102, 104, 113, 125, 134, 142-144, 150, 153, 160, 162-163, 171, 173
Ahmed Muhammed Şâkir 95, 124
Âişe (Hz.) 39, 69, 162-163
Ali b. Ebî Talib (Hz.) 39, 42, 60, 99, 149, 166, 172-174
Allah 19, 36, 93, 98, 101, 104, 109, 114, 127, 134, 139, 145, 147, 150-151, 156-157, 160, 164, 177-178; ~'ın rızası 55
Ammar b. Yâsir 148, 172, 173
Amr 144
Amr b. Dînâr 92, 100, 127
Amr b. Hureys 172
Amr b. Katâde 69
Amr b. Umeyye 160
Arafat 69-70, 75, 81, 102-105, 110, 117-119, 125; ~ ve Muzdelife 75, 80, 99-100; ~ ve Muzdelife'de cem 98; ~ ve Muzdelife'de cemedilme 84; ~ ve Muzdelife'de namazların cemedilmesi 84; ~ ve Müzdelife 13; ~'ta kıldıkları namaz 69; ~'taki cem 69
Arâplar 158-159
Arefe 103
Asım 148
Atâ 66, 70, 94, 98, 104, 175
Atâ b. Ebî Rabah 75, 97, 99, 125, 171, 173
Aynî 79, 81-84, 87-88, 98, 101, 109-112, 114-117, 124, 169
Azimâbâdî 153
Bacî 73-74, 121
Basra 53, 87, 93, 120
Bedevî 75
Benî Mustalık gazvesi 21
Berâ b. Azib 167, 172-174
Beyhakî 67, 73-74, 83, 86, 90-91, 113, 174; ~'nin rivâyeti 51
Bilal 145, 147, 152, 160, 172-174
Buharî 38, 55, 73, 80-85, 87, 89, 91, 112, 123-124, 127, 144, 150-151, 153, 160
Bulkînî 97
Ca'fer b. Amr b. Umeyye ed-Damrî 144, 147, 157
Câbir 21, 47, 70, 99, 148, 153
Cabir b. Abdillâh el-Ensârî 51, 160
Câbir b. Zeyd 56, 66, 70, 87, 92, 100,

127

Cafer 60

Cafer el-Firyabî 80

Cebraîl 75; ~'in imameti 98

Ceylan kılı 169

Cibt 114

Culas b. Amr 168, 175

Cuveybir 71

Dahhâk 71

Dârakutnî 35, 43, 113

Davud 160

Dihlevî 169

Ebû Abdillâh 60-61

Ebû Abdîrrahman 41

Ebû Ali er-Rahabî 113

Ebû Alkâme es-Sakafî 55

Ebû Avâne 29, 97

Ebû Bekir (Hz.) 148, 153-154

Ebû Bekir b. el-A'rabî 169

Ebû Bekr b. Abdîrrahman b. el-Hâris b. Hişâm b. el-Muğîra el-Mahzumî 71, 86, 88

Ebû Cafer 61

Ebu Culas 167

Ebû Dâvud 22, 73-75, 80-83, 85, 90, 100, 123, 143, 154, 172

Ebû Dâvud es-Sicistânî 22, 28

Ebû Dâvud et-Tayâlîsî 20, 52

Ebû Galîb 148

Ebû Hafs 68

Ebû Hanife 79-80, 100, 102, 105, 107, 118, 160, 170-172, 177; ~'nin öğrenci-leri 171

Ebû Hâtîm 83

Ebû Hurayra 51, 54, 95-96, 120

Ebû İshak el-Mervezî 94, 96, 127

Ebû Katâde el-Adevî 59, 67

Ebû Kılâbe 42

Ebû Lubeyd 149

Ebû Mes'ud el-Ensarî 166, 172, 174

Ebû Mukatil es-Semerkandî 170

Ebû Musa el-Eş'arî 67-68, 99, 102, 148, 154, 174

Ebû Muslim 143, 148

Ebû Osman en-Nehdî 68

Ebû Ömer 69

Ebû Saîd b. Yûnus 83

Ebû Saîd el-Hudrî 40

Ebû Seleme 86, 88, 14

Ebû Sevr 86, 88, 99, 102

Ebû Umame 148, 154, 172

Ebû Urve b. Zubeyr 160

Ebû Yûsuf 100, 170-172, 177

Ebû Zur'a 83

Ebu'l-Abbâs 82

Ebu'l-Aliye 67

Ebu'l-Buhterî 149

Ebu'l-Heysem 84, 124

Ebu's-Şa'sâ' 56

Ebu't-Tufeyl 20, 81, 83, 123

Ebu'z-Zinâd 72, 99, 102

Ebu'z-Zubeyr 21, 73, 83, 92

Ebûbekr el-Kaffal 94

Ehl-i Beyt'in rivâyetleri 42

Ehl-i Re'y 88

Ehl-i Sünnet 82

Ehl-i Zâhir 106

Enes 76-78, 81-82, 89, 148, 153, 155, 173-174

Enes b. Mâlik 27-28, 32-33, 40, 46, 78, 82, 142, 147, 154-155, 160, 167, 172; ~ hadisi 74

Esed b. Abdiluzzâ kabilesi 31

Esnevî 97

Esram 104

Esved 100

Eş'as 148

Eşheb 91, 93, 96, 99, 101, 106, 127

Evzâî 72, 87-88, 153, 160, 162

Eyle 103

Eyyûb es-Sahtıyanî 78, 87, 93, 127; ~ ri-vâyeti 77

Fadl b. Abbâs 112

Farsça 168

fâsıla 53

feyz-i ilâhî 90

fıkıh ilmini beceremeyenler 85

fiilî: ~ cem 90; ~ yolculuk 104

görüŖ ve tatbikatlar 14

güneŖin zevali vakti 27

haber-i vahid 101, 103

Habîb b. Ebî Sabit 86

hac 68; ~ menasiki 84; ~ yolculuğu 68; ~'nın ceme olan ihtiyacı 84

hadisler 14, 74; ~ ehlinin görüş birliğı 15; ~ ve Fıkıh kitapları 13; ~i zâhiri üzere tevîl 85; ~in şahidi 73; ~in kay-

- naklardaki yerleri 14; ~in zâhirinin te-
vili 88; ~le istidlal 95; ~lerin lafızları-
nın tevili 13
- Hâfız 124
- Hâfız Salahuddin el-Alâî 84
- Hafs b. Âsim b. Ömer 23
- Hâkim 73, 82-84, 113, 123
- Hakim b. Cabir 148
- Hakim en-Neysaburî 153
- Hâlid b. el-Kâsım el-Medainî 84
- Halid b. Sa'd 166
- Hâlid el-Kâsım el-Medainî 83-84, 123-
124
- Hammad b. Ebî Süleyman 162
- Hanbelî 14, 129-131, 133, 135, 156-157,
162, 173; ~ mezhebi 13; ~ler 103-104,
129-130, 133-136, 149, 156-159, 163-
164, 170, 173, 177; ~lerin görüşleri
172
- Haneî 120, 129, 137, 150, 169, 172,
175, 177-178; ~ fıkıhçılar 171; ~ ule-
mâsı 100; ~ler 13-15, 87, 89-90, 100,
102, 105, 108-113, 115-116, 120, 123,
129-130, 137-138, 150-154, 161-163,
170, 174-175, 177; ~ler aleyhindeki
hususlar 82; ~lerce de cem'in kabulü
14; ~lerin bu konudaki itirazları 13;
~lerin delilleri 13
- Haneş 95, 113
- Harun b. Abdillâh el-Hammâl 82
- Hasan el-Basrî 71, 75, 102-103, 171, 173
- Hassan b. Abdillâh 82
- hastalık 51; ~ halinde cem 94; ~ sebe-
biyle cem 97; ~ ve balçık çamur sebe-
biyle cem 98; ~ ve balçık çamurdan
dolayı cem 97; ~ ve yağmur dolayısıy-
la cem 98
- Hattabî 74-75, 86, 88, 91, 93-94, 96, 98,
100-101, 116-117, 119, 151
- Hayber 58
- Heysemî 58
- Himâ 30-31
- hımar 143, 145, 149, 162
- Hicazlılar'ın beş görüşü 72
- Hilafiyat 91
- Hint-Pakistan alimleri 176
- Hişâm 73, 149
- Hişâm b. Sa'd 83, 124
- Hişâm b. Urve 71, 160
- Hulvanî 169
- Humeyd b. Gasile es-Sanâbihî 148
- Huseyn b. Abdillâh 83, 124
- Huzeyl 39
- Irak ulemâsı 77
- Iraklılar 72
- Iyaz 98
- İbn Abbâs 26-27, 32, 42-43, 48, 50-58,
66, 73-75, 83, 86-87, 91-96, 99-103,
105-107, 113, 117, 120, 125-128, 172
- İbn Abdilberr 74, 85-86, 116, 121-122,
160
- İbn Aclan 82
- İbn Adiy 84
- İbn Battal 76, 79-80, 99, 116, 118, 122,
125
- İbn Câbir 78
- İbn Cureyc 70, 98
- İbn Cureyc Ebu's-Şa'sâ' 56
- İbn Ebi Evfa 173
- İbn Ebî Şeybe 21, 39
- İbn Ebî Zueyb el-Esedî 30
- İbn el-Arabî 99, 122
- İbn el-Kâsım 100, 103, 106, 123
- İbn el-Macişûn 92
- İbn el-Munzir 91, 93-94, 96, 99, 102,
104, 127-128
- İbn el-Museyyib 88
- İbn Habîb 94, 99, 102, 122
- İbn Hacer 80, 84, 92-93, 97-98, 117,
119, 126-128
- İbn Hazm 99, 102, 114-115, 124, 174-
176
- İbn Hibbân 73, 83
- İbn Huzeyme 23, 76-77, 85, 87, 96, 121,
137
- İbn Kayyım el-Cevziyye 154
- İbn Kudâme 99-101, 103, 117, 133-134,
157, 161-162, 173
- İbn Mace 150
- İbn Maîn 83
- İbn Mes'ud 91, 93, 100, 105, 112-113,
168, 173
- İbn Munzir 162, 173
- İbn Ömer 23, 30-31, 33-37, 41, 47, 53,
67, 75-78, 85-86, 88-90, 99-100, 102,
104, 106-107, 121-122, 149, 167, 173;
~'in müezzini 37; ~'in tatbikatı 78
- İbn Ruşd 119, 122, 161
- İbn Sa'd 82
- İbn Seyyidi'n-Nâs 92, 127

İbn Sîrîn 70, 91, 93-94, 96, 99-100, 103, 127
 İbn Şeddâd 100
 İbn Şihâb ez-Zuhrî 69, 77, 82
 İbn Teymiyye 129, 134, 136, 175-176
 İbn Vehb 162
 İbnu'l-Arabî 99
 İbnu'l-Muğîre 146
 İbrahim 168
 İbrâhim b. Meysera 70
 İbrâhim en-Nahâî 75, 99, 173-174
 ihtilaf 73, 75, 79-80, 86, 88-90, 94, 98, 101, 103-107, 115, 123, 163, 169; ~ sebepleri 105; ~ın sebebi 106; ~lar 74, 105, 139, 141; ~lardan kurtulmak 130; ~ların sebebi 107; ~lı 133; ~lı mesele 90, 114
 ikâmet 58; ~ hali 13-14
 ikindi 17, 20, 22, 27, 39-40, 43, 55-56, 61, 68, 73, 75, 79-82, 88-90, 92, 95, 100; ~ namazı 21, 41, 77, 93, 95; ~ namazını ta'cil 68; ~ vakti 26-27, 32, 61, 78-80, 88-90, 95; ~ vaktinde cem 80-81, 89; ~ vaktinin başlangıcı 90; ~ vaktinin ilk anı 77; ~ namazı 81; ~akşam 101; ~den sonra 53; ~nin de ilk anı 74; ~nin ilk anı 78-79; ~nin ilk vakti 28, 32-33, 82, 89-90; ~nin ilk vaktinde cem 90; ~nin ilk vaktine tehîr 32; ~nin vakti 27, 87, 92, 95; ~yi de tacil 92; ~yi ilk anına tacil 92; ~yi ta'cil 39, 42, 55, 66
 İkrime 99, 102, 104
 İmam Mâlik 75, 86-88, 96, 98-99
 İmam Muhammed 170-172, 177
 İmamu'l-Harameyn 84, 92, 97, 102, 118
 İshak 82, 101, 104, 124, 153
 İshak b. Ammâr 60
 İshak b. Raheveyh 171
 İshak b. Rahûye 75, 80-82, 84, 97-99, 102, 124-125
 İshak Şebâbe 82, 124
 İslam 139, 158-159, 171-172, 174, 176, 178; ~ dini 177; ~i 151-152, 163, 171; ~ileştirme 159
 İsmail b. Abdîrahman b. Zueyb 30-31
 İsmail b. Racâ 167
 İsmailî 80, 82
 Ka'b b. Abdillâh 166
 Kâbe 112

Kâdî 104
 Kâdî Ebû Ya'lâ 134
 Kâdî Huseyn 88, 96, 98
 Kâdî İsmail b. İshak 124
 Kâdî İyâz 74
 Kaffal 93, 96
 Kaffâlul-Kebîr 91, 127
 Kastallânî 76, 79-80, 97, 118, 125
 Katâde 167
 Katar 142, 155
 Kebîr 93, 96
 Kesîr b. Kâravendâ 41
 kevrah 168
 Kırbaşoğlu, Mehmet Hayri 141
 kıyas 69, 80
 kızıl: ~ şafak 89; ~ ve beyaz şafak 89
 Kirmanî 80, 111, 118
 korku: ~ ve yağmur 88, 91-92, 94, 96-97, 100-101; ~ veya yağmur 95; ~lacak durum 49-51
 kösele 170-171, 173-175, 177
 Kudemâ 92
 Kûfe 68; ~ valisi 67; ~liler 105
 Kur'an 80, 101, 103, 110, 114, 139, 141, 150-152, 154-155, 157, 159, 162-164, 175, 177-178
 Kurayb 27
 Kureys 36
 Kurrâ b. Hâlid 73
 Kurtubî 92
 Kuteybe b. Saîd 22-23, 73, 83, 123-124
 Leys b. Sa'd 23, 73, 81-84, 101, 124
 Ma'mer 144
 Mâlik 43, 73, 86, 88, 92, 94, 99-103, 106-107, 123, 126, 129, 131, 137, 160-162
 Mâlik b. Enes 49, 92, 97-98, 121
 Mâlik b. Miğvel 70
 Mâlikî 14, 107, 129-130, 133, 135, 138, 160, 175; ~ mezhebi 98; ~ler 75, 96, 99, 106, 122, 129-131, 133-134, 149, 156, 159, 161-162, 164, 170, 174-175, 177
 Medine 50-53, 55-57, 69, 87, 91-92, 94, 96-97, 100-101, 103-104, 106-107, 112, 126, 161; ~ fukahası 86, 88; ~ halkı 67; ~ ulemâsı 86; ~li 106; ~liler 123
 Mekhul 75, 100
 Mekke 23, 33-34, 37, 47, 68-70
 Mervezî 127

Mes'ab 147

mesh 141; ~ konusunda gelen haberler 175; ~ konusundaki görüşler 170; ~in cevazı 170

mest 140, 152, 169-175, 177; ~ üzerine mesh 176; ~ üzerine meshin cevazı 170; ~e meshin cevaz verilmesi 172; ~le çorabın birbirine kıyası 175; ~ler 171-172, 175-177; ~lere mesh etmek 177; ~lere meshetmek 175; ~lerin yapılma niteliği 177

Metruku'l-Hadis 84

Mevdudî, Ebû'l-A'la 176

Mısır ulemâsı 99

Molla Fenarî 110

Muâz b. Cebel 17, 20-21, 73, 76, 83, 99, 102-103, 121; ~ hadisi 80, 85

Mucâhid 75, 99, 102, 125

Mudevvene 102

Mufaddal b. Fadâle 82

Muğîre b. Şu'be 141, 153-155, 157, 160, 165, 172-174

Muhammed b. el-Huseyn 42

Muhammed b. el-Munkedir 72, 99, 102

Muhammed b. İbrâhim b. Nasr b. Sender el-İsfehanî 82

Muhammed b. İshak es-Sağânî 82

Muhammed b. Sa'dân 82

Muhammed b. Sîrîn 147

Muhammed b. Ya'kûb 82

Muhammed Ebû Hanife 100

Muhammed Ebû Zehra 110

Muhammed Mustafa el-A'zamî 87, 96

Muhammed Zâhid el-Kevserî 112, 114-115

Munzir b. Muhammed b. el-Munzir 42

Munzir b. Muhammed el-Kâbüsî 43

Murcie 82; ~nin propagandası 82

Mûsâ b. Ukbe 71

Musâhik b. Amr b. Hıdâş 23

Muslim 32-33, 54, 74, 81, 85-86, 89, 91-93, 100, 106, 127, 141, 145-146, 150, 153, 155

Mutevellî 88, 96

Muvaffakuddin İbn Kudâme 109, 116, 118, 122

Muzdelife 75, 89, 102-105, 110-112, 117-119

Muzenî 97

Mücâhid 70

Müzdelife'de cemetme 70

Nâfi 23, 31, 33-37, 41, 67, 77-78, 91, 149, 160, 162

nâfile 38, 60-61; ~ler 70

Nahaî 102

Nebâte 148

Nebi 144, 146, 165

Nemire 81

Nesâî 36-37, 91, 93, 150

Nevevî 82, 88-89, 92, 95, 100, 102, 120, 124, 126-128

Neysâbü'rî 35

Nu'man b. Beşîr 68

Öğle 17, 20, 22, 27, 32, 42, 56, 61, 68, 75, 79-81, 88-90, 92, 100; ~ ile ikinci 17, 20, 26-27, 40, 46, 48-49, 51-53, 58, 60, 68, 73, 76, 78, 86, 89, 99, 101, 111, 138; ~ ile ikinci namazları 26, 53, 87, 89, 95; ~ ile ikinci namazlarını cem 53; ~ ile ikindinin cemi takdim ile kılınışı 69; ~ ile ikindiye cem 17, 22, 26-27, 42, 73-74, 76, 81, 83, 125; ~ namazı 21, 27-28, 55, 75, 78-79, 81, 87, 89-90, 95; ~ namazı vakti 79; ~ namazını tehir 66, 68; ~ namazının vakti 81; ~ vakti 41, 81; ~ vaktinde cem 81; ~ vaktinin ikinci vaktine erişen son kısmı 90; ~ vaktinin son anı 89; ~ ve akşam namazlarının tehir edilmesi 70; ~ ve ikinci 32, 52, 55-56, 70, 80, 87-88, 92; ~ ve ikinci namazı 77; ~ ve ikinci namazı cem 69; ~ ve ikinci namazları 41, 53, 60, 82; ~ ve ikinci namazlarını cem 50; ~ ve ikindinin cemedilmesi 77; ~ ve ikindiye cem 80, 82; ~nin ikindiye tahirî 88; ~nin son anı 74, 77; ~nin son vakti 90; ~nin tahirî 75; ~nin vakti 87; ~yi ikinci vaktine kadar tehir 79; ~yi ikinci vaktine tehir 75, 90; ~yi ikindiye tehir 82, 89; ~yi son anına tehir 40, 92, 95; ~yi tehir 32-33, 39, 42, 55, 79, 92; ~yi tehir etme 79; ~yle ikindi 52-54, 57-58, 68, 72, 76, 93-96, 100-101; ~yle ikindiye cem 78-80; ~yle ikindiye cemetme 69

Ömer (Hz.) 67, 114, 148, 153-154, 157, 168, 172, 174

Ömer b. Abdilaziz 71, 86-88, 100

Ömer b. Ali 39

özür 60, 67, 71; ~ sebebiyle cem 70; ~

- hariç iki namazı cemetmek 67
 özürsüz: ~ olarak iki namazı cem 59, 67; ~ olarak iki namazı cemetmek 68; ~ olarak iki namazın cem 72
- Peygamber** 139-142, 144, 151-155, 157, 160, 162-163, 165; ~in meshettiği çoraplar 171
- Rabî'a** 91, 93, 102, 127
Rabî'a b. Ebî Abdîrrahman 72
Rabîatu'r-Re'y 99
Raca b. Hayve 67
Rafizîler 114
Rasulullah 15, 17, 20-21, 23, 26-28, 30-43, 46-60, 73-79, 81-98, 100-101, 103-107, 111-113, 115, 118-123, 125-128, 141-143, 147-148, 153-154, 162
Raşit halifeler 154
Ravda 97
râvî adedi bakımından değerlendirilme 13
Râzî, Fahrüddin 116, 119
Re'y ehli 75, 87, 94, 103
ruhsat 13, 15, 51, 98, 100, 172
Rûyanî 88, 96, 98
- Sa'd b. Ebî Vakkâs** 68, 75, 99-100, 102, 104
 sabah namazı 68; ~ları 80, 100
 sadaka 55
Safiyye binti Ebî Ubeyd 33-34, 36, 41, 77, 160
Safvan b. Suleym 99, 102
Saîd 71
Saîd b. Abdilaziz 162
Saîd b. Cubeyr 50-53, 86, 92, 173
Saîd b. Museyyib 71, 86, 171, 173, 175
Saîd b. Zeyd 68, 99, 102
Sakîf heyeti 55
Sâlih 57
Salih b. Muhammed 83
Sâlim 34, 38, 69, 84, 100, 119
Sâlim b. Abdillâh 41, 69, 75, 105, 125
Sâlim b. Abdillâh b. Ömer 119
 sarık 141, 149-151; ~ ve çorap 139; ~ veya başörtüsü 151
 sefer 61, 66; ~de iki namazı cem 76; ~de iki namazın cemi 90; ~i 52
Seferu't-Tavil 129
Sehl b. Sa'd 172-173
- Selman el-Farisî** 143, 148, 154
 sened 14; ~ler 14
Serahsî 109, 153
Serif 47
Seriyye 153
Serucî 102
Sevbân 142, 154
Sevrî 100-101
Subkî 97
Sufyan es-Sevrî 73, 99, 102, 171, 173
Suleyman b. Ebî Zurayk b. Hukeym 102
Suveyd b. Gafele 148
Suyutî 97
Sünnet 54, 66, 76, 80, 98, 103-104, 110, 122, 141, 154, 175, 177-178
Sünnî fıkıh mezhepleri 14
- Şa'bî** 149
 şafak(ğ) 28-32, 34-37, 60; ~ın kaybolması 77; ~ın kaybolması 78; ~ın son vakti 36; ~ kaybolduktan sonra cem 90; ~ın kaybolması 78; ~ın kaybolması 78
Şâfiî 30, 67, 75, 83, 86, 88, 94, 97-102, 104, 106-107, 109, 114, 122-123, 125, 129-131, 133, 135, 138, 156, 160, 162, 175
 Şafii: ~ fakihler 97; ~ fıkıh kitapları 14; ~ mezhebi 97; ~ ve Mâlikî mezhepleri 13; ~ler 75, 88, 96-98, 130-131, 133-136, 150, 154-155, 161, 164, 170, 174-175, 177; ~lerin delilleri 173
Şam beldesi 169
Şâşî 96
Şebâbe b. Sevvâr 80, 82
Şebsüddin Muhammed b. Hamza b. Muhammed el-Fenârî 110
Şevkanî 112-113, 169
Şiâ 138; ~nın bu husustaki görüşü 14
- Taberanî** 82, 91, 93
Tabiûn 101-102, 119, 139
Tâğût 114
Tahavî 77-78, 92, 100, 114-115, 118
Taif 66
Tarik 148
Tâvus 70, 75, 99, 102, 125; ~un oğlu 70
Tayalîsî'nin rivâyeti 51
Tebuk 19, 104, 121-122; ~ gazvesi 20-21; ~ kaynağı 17; ~ senesi 17, 73

Telviḥ 110
 Temîm oğulları 54
 tercih-i bila muraccih 89
 teyemmüm 98, 140
 Tîbî 169
 Tirmizî 59, 73, 81, 83, 91, 94-95, 113, 150, 153, 165

Ubeydullah b. Abdirrahman b. Mevheb 69
 Ubeyy b. Abdillâh 71
 Ukaylî 81-82, 113
 Umera 67
 Ummu Seleme 148, 162-163
 Ummu Zerra 69
 Urve b. ez-Zubeyr 71, 86, 88
 Usâme b. Zeyd 68, 99, 102, 121, 147

Vakîdî 83
 Velîd 72

Yâ'kûb b. Muhammed ez-Zuhrî 82-83
 yağmur: ~ sebebiyle cem 94; ~ sebebiyle iki namazın cemedilmesi 86; ~ sebebiyle namazlarını cem 86; ~ ve hastalık 97; ~ ve korku 101; ~ ömrü 97; ~dan dolayı iki namazı cem 88; ~lu gece 60, 67; ~lu gecede cem 87; ~lu gece 67, 71; ~lu hava 67

Yahyâ 23, 91, 144
 Yahyâ b. Abdilhamid el-Hımmânî 124
 Yahyâ b. Maîn 83
 yatsı 17, 20-23, 28, 32, 37-39, 61, 85; ~ için kamet 36; ~ için kâmet 38; ~ ile akşamı cem 78; ~ ile cem 29; ~ namazı 22, 30, 60, 71, 90; ~ namazını ta'cil 68; ~ namazının vakti 87; ~ vakti 26, 39; ~dan sonra 38; ~nın karanlığı 30-31; ~nın ta'cil edilmesi 70; ~sabah namazlarını cem 101; ~yı da ilk anına kadar ta'cil 40; ~yı da ta'cil 55, 60; ~yı ta'cil 39-40, 66; ~yı tacil 92

Yezîd 23
 Yezîd b. Ebî Habîb 81, 83, 123
 Yezîd b. Harun 91
 Yezîd b. Harun Yahyâ b. Saîd el-Ansarî 91

yolculuk 13-14, 26, 35, 39-41, 46-50, 53, 60, 68-70, 72, 74-77, 85-86, 89, 92, 98-100, 102-107, 111, 113-114, 118, 121-123, 126, 129-131, 136, 138, 140; ~un meşakkatli ve yorucu olması 85; ~ esnası 48; ~ ruhsatları 104; ~ sebebiyle cem 99; ~lar 84, 102; ~larda iki namazı cemedebilme 130; ~ta akşam namazı 70; ~ta akşam ve yatsı namazlarını cem 76; ~ta akşamla yatsının cemedilmesi 85; ~ta cem 98, 126; ~ta cem' 14; ~ta cemi kabul edenler 106; ~ta cem-i takdim 81, 101, 123; ~ta iki namazı cem 66, 69, 75, 122; ~ta iki namazı cemetme 121-122; ~ta iki namazın cemedilmesi 71, 120, 126; ~ta namaz 41; ~ta namazın cemedilmesi 101; ~ta namazları cemetme 130; ~ta namazlarını cemetme 69; ~ta nasıl namaz 27; ~ta öğle ve ikinci namazları 66; ~ta ve ikâmet hali 13; ~taki cemin illeti 107; ~taki namazlar 105, 119
 yolcunun: ~ cemetmesi 98; ~ cemi terkmesi 75

Zahirî mezhebi 174
 Zehebî 113
 Zekerîyya b. Yahyâ es-Sâcî 82
 zeval vakti 21, 26-27, 32, 42-43, 60, 72-73
 Zeyd b. Eslem 72
 Zeyd b. Sûhân el-Abdî 143
 Zeyd b. Usâme 70
 Zeylâî 113
 Zeynuddin 99
 Zuhaylî, Vehbe 161
 Zuhri 79, 82
 Zurayk b. Hukaym 103
 Zurkânî 69, 73, 85-86, 117, 121, 124, 161